

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Mezarsızlık politikası, Türkiye'nin kurucu siyaseti olduğu gibi ulus inşa süreçlerinde uygulanan temel politikalardan birisidir. Asimilasyona tabi tutulan halkların hafıza kırma uğratılması bağlamında, söz konusu halkın nezdinde karşılığı olan önderlerin ve şahsiyetlerin mezar yerleri saklı tutulmakta veya var olan mezarlar bilinmeyen yerlere taşınmaktadır. Bu şekilde o halk ile tarihi arasında var olan bağın kopartılması amaçlanmaktadır. Kürt halkı da tarihsel süreçten günümüze bu politikaya maruz bırakılmaktadır. Kürt halkının önemli birçok önder ve şahsiyetlerinin mezar yerleri bilinmemektedir. Bu nedenle Kürt halkı, kendileri için tarihi ve manevi önemi olan şahsiyetlerin mezar yerlerinin açıklanmasını talep etmektedir. Bu bağlamda, Kürt halkı için önemli lider ve şahsiyetlerden olan Cıbranlı Halit Bey'in mezar yerinin neden gizli tutulduğunun araştırılması ve yerinin açıklanmasının sağlanması amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İç Tüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması için gereğini arz ve teklif ederiz.

Nejla DEMİR

Ağrı Milletvekili

GEREKÇE

Mezar nedir, neden hemen hemen bütün dinlerde, inançlarda, felsefelerde ve toplumsal yaşamda kutsanmaktadır? Düşman dahi olsa cenazeye neden saygı duyulur veya saygı duyulması beklenir? Her inançtan insan kendi cenazesini gelenek ve ahlak kurallarına göre neden defnetmek ister? Bu sorulara verilen her cevap beraberinde yeni sorular getirir. Mezar, toplum olmanın, bellek ve hafızanın en somut halidir. Toplumsallaşma veya insanlaşma gömü etrafında, yani mezar bilincinin oluşumuyla başlar. Mezar, aynı zamanda söz konusu topraklarda kimin yaşadığına dair bir vesika ve hafızayı da tanımlar. Eva Domaska tarih ile mezar arasındaki ilişkiyi "*Ölüm olmasaydı tarih de olmazdı. Tarih ölümden beslenir. Tarih mezarda başlar*" sözleriyle ifade eder. Buna karşın devletler de tarihini olmasını istemediği halkların mezarlarını yok ederek, söz konusu halklar ile tarih arasındaki bağı koparmaya

yönelik politikalar uygular. Kürt halkı da diğer halklar gibi kendi ölüsüne anlam atfetmiş, hafızasını diri tutmak ve kimliğini korumak için ölüsüne, mezarına ve yasına büyük önem vermiştir.

Bütün toplumlar ölümlerine büyük anlam atfeder, saygı ve sadakatle yaklaşır, onları gelenek ve inançlarına göre layık oldukları şekilde gömer ya da gömmek isterler. Bu nedenle ölen veya öldürülen kişinin bedeni dini ritüellerin yerine getirilmesi için ailesine ya da ait olduğu topluma verilir. Aksi halde ölü bedeninin teslim edilmemesi, Sophokles'in Antigone tragedyasında olduğu gibi, yas hakkının da gasp edilmesi anlamına gelir. Egemenin kimin mezara, kimin yasa layık olacağına karar vermesi, sadece ölümün değil, yurttaşlığın da siyasal bir sınırla belirlendiğini gösterir. Bu nedenle bir insanın mezarsız ve yassız bırakılması, sadece bir idari işlem değil, açık bir politik tutumdur. Egemenin ölüyü mezarsız bırakması, Öteki'yi insanlık ve yurttaşlık statüsü dışında tutmanın mesajıdır. Bu tutum, Kürt halkının yüzyılı aşan mezarsızlık tecrübesinde somutlaşmıştır.

İnsan, yaşama ve ölüme yüklediği anlamlar etrafında oluşturduğu sembol ve ritüeller ile zamansal ve mekânsal devamlılığını sağlar. Halklar mezarlarıyla zamana ve mekâna iz düşer, varlıklarını tarihe ve toprağa kaydederek. Mezarlıklar, insanoğlu tarafından tarihin her döneminde bir hafıza ve anma mekânı olarak kabul edilmiştir. Buna rağmen geçmişte yürütülen politikalar kapsamında toplumun önde gelen şahsiyetlerinin mezarları ya tahrip edilmiş ya da ortadan kaybedilmiştir. Mezarları yok etme pratikleri, bellek yitimi ve hafıza kaybını gerçekleştirme iradesidir. Kürdün mezarına tahammülsüzlük, onu varlık olmaktan çıkarma ve kendi içinde eritme çabasıdır. Bu, bütüncül bir devlet politikasıdır.

Yıllardır süregelen mezarsızlık politikalarından dolayı bugün bile birçok Kürt şahsiyetinin mezar yerleri bilinmemektedir. Bu durum bir çağrı olmanın çok ötesinde, devletin varoluşsal kodlarında yer edinmiş bir kuralın yansımasıdır. Devletler varlığını ancak bedenler üzerinden şekillendirebilir. Biyoiktidar için muhalif bedenler, üzerinde mutlak hegemonya kuracağı bir fetih alanıdır. Kurbanın bedeni ve onun mezarı, egemen açısından sadece bir ölüm değil, bir tahakküm alanıdır.

Bu politikalar, Türkiye'nin kurucu siyaseti olan Türklük kimliğinin inşa edilmesinden beri süregelen bir sancıdır. O gün olduğu gibi bugün de aynı politikanın Kürtlerin cenazelerine uygulanması, tarihsel kodların hâlen geçerli olduğunu göstermektedir. 1920'li yıllardan bu yana uygulanagelen mezarsızlık politikaları, toplumun cezalandırılmasının yanında insanların

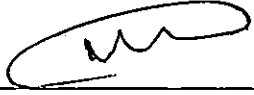
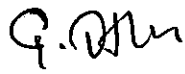
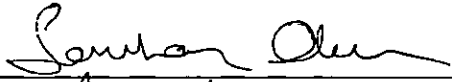
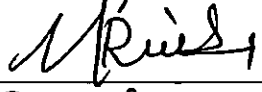
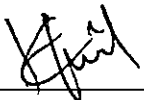
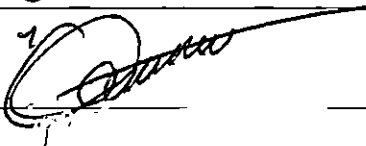
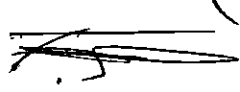
geçmişleriyle bağını koparmayı amaçlamıştır. Bu politikalarla insani değerler ihlal edilip toplum vicdanı incitilirken, aynı zamanda demokratik ilkeler de yok edilmiştir.

Bu bağlamda Cibranlı Halit Bey, 1925 yılı öncesinde idam edilmiş ve mezar yeri bugüne kadar açıklanmamış bir Kürt halk önderidir. Ailesine, sevenlerine ve kamuoyuna mezarına ilişkin hiçbir bilgi verilmemiştir. Azadî Cemiyeti'nin kurucularından olan Halit Bey, Kürt halkının modern siyasal bilincinin oluşum sürecinde önemli bir yere sahiptir. Ancak bedeni ve mezarı ortadan kaldırılarak halkının hafızasından silinmek istenmiştir.

Mezar yerleri belli olmayan yalnızca Cibranlı Halit Bey değildir. Kürt halkının hafızasında derin izler bırakan birçok önderin de mezar yerleri hâlen bilinmemektedir. Şeyh Sait, 29 Haziran 1925 tarihinde 46 arkadaşıyla birlikte Diyarbakır'da idam edilmiş, cenazeleri gizlice defnedilmiş ve mezarlarının nerede olduğu hiçbir zaman açıklanmamıştır. Said-i Kürdi (Nursi) 23 Mart 1960'ta Şanlıurfa'da vefat etmiş, Halilurrahman Dergâhı'na defnedildikten kısa süre sonra 27 Mayıs darbesi sonrasında mezarı gizlice açılarak naaşı bilinmeyen bir yere nakledilmiştir. Seyid Rıza ise 15 Kasım 1937 tarihinde Elazığ Buğday Meydanı'nda idam edilmiş, cenazesi ailesine teslim edilmemiş ve defnedildiği yer devlet tarafından açıklanmamıştır. Aradan geçen on yıllara rağmen bu üç şahsiyetin mezar yerleri hâlâ belirsizliğini korumaktadır. Bu durum hem dini ve insani değerlere hem de halkların tarihsel hafıza hakkına aykırı olup, devletin geçmişle yüzleşmekten kaçınan ve toplumsal belleği denetim altında tutmaya çalışan tarihsel politikalarının sürekliliğini göstermektedir.

Dolayısıyla Cibranlı Halit Bey'in mezar yerinin ailelerinden ve halkından gizlenmesi, çağdaş hukuk normlarıyla birlikte İslam hukukuna da aykırıdır. İslam hukukunda düşmanın cesedine bile insanlık dışı muamele yapılamayacağı belirtilmektedir. Evrensel hukuki değerler de ölen kişilerin mezar yerlerine saygı gösterilmesini, kişisel eşyalarının yakınlarına iade edilmesini öngörmektedir.

Bütün bu nedenlerden dolayı mezarsızlık politikası bağlamında ölümler üzerinden uygulanan bu hukuksuzluğa son verilip toplumsal talepler doğrultusunda bir adım atılması, Kürt halkı için önemli bir yeri olan Cibranlı Halit Bey ile birlikte Said-i Kürdî (Nursi), Şeyh Sait, Seyid Rıza ile birlikte bu politik uygulama tabi tutulan bütün şahsiyetlerin mezar yerlerinin tespit edilerek ailelerine iade edilmesi amacıyla bir Meclis Araştırması açılması son derece önemlidir.

1	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	
3	HAKKI SARUHAN OLUÇ	ANTALYA	
4	HALİDE TÜRKOĞLU	DİYARBAKIR	
5	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	
6	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	
7	MEHMET RÜŞTÜ TIRYAKI	BATMAN	
8	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
9	KAMURAN TANHAN	MARDİN	
10	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	
11	SEVİLAY ÇELENK ÖZEN	DİYARBAKIR	
12	YILMAZ HUN	İĞDIR	
13	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
14	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
15			
16	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
17	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DİYARBAKIR	
18	İBRAHİM AKIN	İZMİR	
19	KEZBAN KONUKÇU	İSTANBUL	
20	MAHMUT DİNDAR	VAN	